

FOPFEMINISME

Voor Boaz

'My mom said to me: "You know, sweetheart, one day
you should settle down and marry a rich man."

And I said: "Mom, I am a rich man."

– Cher

Inhoudsopgave

Inleiding. Het land van de fopspeen	11
Deel 1. De geschiedenis van onze ongelijkheid	23
1. De voorwaardelijke voorsprong	25
2. De uitvinding van de huisvrouw	54
3. De wet als wapen	67
4. De staat versus de vrouw	104
5. Vrij op papier, vast achter het aanrecht	122
6. De kraamkamer van het fopfeminisme	144
7. Het offer van Wassenaar	163
8. Het einde van het feminisme	182
Deel 2. Welke mythes houden het fopfeminisme in stand?	205
9. De mythe van het gidsland	209
10. De mythe van de meritocratie	245
11. De mythe van de vrije keuze	275
12. De mythe van de natuurlijke verschillen	307
En nu? Het einde van het fopfeminisme	347

Inleiding

Het land van de fopspeen

Ik ben door mijn ouders gebrainwasht. Zij hebben hun werk en mijn opvoeding altijd fiftyfifty verdeeld. Ze hadden samen een bedrijf dat ze al tijdens hun middelbareschooltijd begonnen waren (mijn ouders zijn al bij elkaar vanaf hun zeventiende, het bestaat nog), en ze verdeelden de zaak en de zorg voor mij gelijk. De een niet minder dan de ander. Allebei directeur, allebei eigenaar. Ik dacht dat dit normaal was. Dat als je samen een kind kreeg, je daar samen voor zorgde en ook allebei geld verdiende om dat kind groot te brengen.

Ik zag van jongs af aan dat mannen zorgzaam kunnen zijn, dat ze een cruciale rol te spelen hebben in de opvoeding en het huishouden, dat ze zachtaardig zijn en goed kunnen troosten en knuffelen. Tegelijkertijd zag ik dat vrouwen ambitieus, gedreven en sterke leiders kunnen zijn die aan de top van een bedrijf staan en niet onderdoen voor hun mannelijke evenknieën. Ik zag mijn ouders niet als ‘vader’ en ‘moeder’, maar gewoon als twee mensen.

Die blindheid werkte ook door in mijn rolmodellen. Als kind werd ik fan van Brigitte Kaandorp en Herman Finkers. Ik had totaal niet door dat de een heel andere kwalificaties naar haar hoofd geslingerd kreeg dan de ander, zoals dat ze ‘truttig’ was

of deed aan ‘vrouwenhumor’. De term ‘mannenhumor’ bestond niet – zijn humor was gewoon humor. Later werden de mannen van Koefnoen, Paul Groot en Owen Schumacher, mijn grote helden en droomde ik ervan om ooit in hun voetsporen te treden.

Maar naarmate ik ouder werd, zag ik de scheuren in dit wereldbeeld. In gesprekken met mijn ouders hoorde ik dat de buitenwereld hun verdeling helemaal niet zo normaal vond. Vooral de rol van mijn moeder leidde tot commentaar. Ze kreeg opmerkingen als: ‘Jij bent toch de secretaresse van Peter?’ of: ‘Jij werkt toch gezellig bij Peter in de zaak?’ Niemand vroeg ooit of mijn vader ‘gezellig de assistent van Yvonne’ was. Of neem de koerier die een pakketje kwam bezorgen op hun kantoor en aan mijn moeder vroeg of ze ‘wel gemachtigd was om te tekenen’. Dat was in de jaren negentig, niet de middeleeuwen. Ook andere vrouwen hadden een mening over de keuze van mijn moeder om haar eigen bedrijf te leiden. Er werd haar gevraagd ‘waarom ze een kind nam [sic] als ze alleen maar wilde werken’, of er kwamen passief-agressieve opmerkinkjes als: ‘Ik ben gewoon niet zo ambitieus als jij, ik wil graag écht voor mijn kind zorgen.’ Als er telefonisch naar de directeur gevraagd werd en de beller werd met mijn moeder doorverbonden, reageerden ze vaak geïrriteerd dat ze naar de directeur gevraagd hadden. Mijn moeder zei dan koeltjes ‘dat ze daar al mee spraken’. Mijn vader kreeg nooit opmerkingen over zijn ambities of vragen of hij wel een goede ouder was, en als ze hem aan de lijn hadden, gingen ze er direct van uit dat hij de directeur was. Terwijl mijn moeder zich door een mijnenveld van vooroordelen bewoog, bewoog hij zich gewoon over het schoolplein. Hij was daar een van de weinige mannen, maar niemand die zich daar verder mee bemoeide. Ook bij de ouderdienst op de peuterspeelzaal was hij een zeldzaamheid; hij was nagenoeg de enige vader, samen met nog één andere man die

eens in de zoveel tijd een dienst op zich nam. Die andere vader was – niet geheel toevallig – de vader van mijn beste vriendje. Ze waren er wel, de zorgende mannen in het Amsterdam van de jaren negentig, maar ze waren zwaar in de minderheid.

Toch had ik hoop dat alles beter zou worden. Dat de emancipatie van de Nederlandse vrouw in de nabije toekomst voltooid zou zijn. Dat meisjes alles konden worden wat ze maar wilden en dat, als ik een slimme meid was die op haar toekomst was voorbereid, niets me in de weg zou staan. Mijn generatie zou het anders gaan doen.

Als je de gemiddelde Nederlander in 2026 vraagt naar de staat van de vrouwenemancipatie, krijg je ongeveer dit rijtje: Aletta Jacobs, Baas in eigen buik, de pil. Vrouwen mogen een bankrekening openen en naar de universiteit gaan, prima toch? Wij geloven in vrijheid en gelijkheid voor iedereen. Tolerant rijmt niet voor niets op Nederland.

Maar dat is niet wat de cijfers laten zien.

Volgens WOMEN Inc., de grootste belangenorganisatie voor vrouwen in Nederland, is 40 procent van de Nederlandse vrouwen niet financieel onafhankelijk.^{1,2} Dat houdt in dat ze afhankelijk zijn van hun partner of de overheid om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Dat klinkt abstract, maar als hun relatie morgen eindigt of als het inkomen van hun partner wegvalt, betekent het dat deze vrouwen niet genoeg inkomen hebben om de huur te betalen, boodschappen te doen of een eigen leven op te bouwen. Bij een scheiding gaan vrouwen er bijna een kwart op achteruit in koopkracht; mannen leveren na een scheiding niets aan koopkracht in.³

De loonkloof tussen mannen en vrouwen is gemiddeld 10,5 procent.⁴ Dat is het ongecorrigeerde verschil: wat vrouwen

per uur onder de streep minder verdienen dan mannen. In het bedrijfsleven is het verschil met 14,5 procent nog een stuk groter. Zelfs als het CBS statistisch corrigeert voor alle meetbare kenmerken (de gecorrigeerde loonkloof), zodat je zo dicht mogelijk bij gelijk werk komt, resteert in het bedrijfsleven een gat van 6,1 procent en bij de overheid 1,7 procent.⁵ Maar ook tussen vrouwen onderling bestaan grote verschillen: vrouwen met een Turkse migratieachtergrond verdienen per uur bijna 30 procent minder dan vrouwen zonder migratieachtergrond; voor vrouwen met een Marokkaanse achtergrond is dat 21 procent.^{6,7} Deze intersectionele loonkloof wordt helaas niet structureel gemeten; de laatste keer dat dit echt in kaart werd gebracht, was in een eenmalig onderzoek uit 2019.⁸

In de jaren nadat vrouwen kinderen krijgen, keldert hun inkomen gemiddeld met 35 procent, terwijl mannen die kinderen krijgen geen verschil in inkomen hebben.⁹ Hoogopgeleide vaders verdienen 6 jaar na de geboorte gemiddeld zelfs 5 procent méér.¹⁰ Dezelfde gebeurtenis, andere beloning – of beboeting.

We hebben de op een na grootste pensioenkloof van Europa. Alleen Malta doet het slechter.¹¹ Nederland staat op plek 26 van de 27 EU-landen op het gebied van financiële gelijkheid. Alleen Oostenrijk doet het slechter.¹² Van alle bestuurders bij grote Nederlandse vennootschappen is 17 procent vrouw; 56 procent van de besturen bestaat volledig uit mannen.¹³ Bij de 30 AEX-bedrijven zijn slechts 2 van de 30 CEO's vrouw.¹⁴ Tot een paar jaar geleden waren er meer CEO's die Peter heetten dan dat er vrouwelijke CEO's waren.¹⁵

En de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen gaat verder dan inkomen en carrière: het kan levensgevaarlijk zijn. In Nederland wordt ongeveer elke 8 dagen een vrouw vermoord. In 60 procent van de gevallen gaat het om doding door een

(ex-)partner en bij deze moorden is 100 procent van de daders een man. Kijken we naar alle vormen van vrouwenmoord, dan is 91 procent van de daders man. 80 procent van de moorden op vrouwen vindt binnenshuis plaats.^{16,17}

Ondertussen vindt driekwart van de Nederlanders zichzelf geëmancipeerd, 73 procent van de mannen en zelfs 78 procent van de vrouwen.¹⁸ Hoe kan dit? Hoe kan een land waarin de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen zo groot is, toch denken dat het al gelijk is?

Dat is de hoofdvraag van dit boek. En die vraag werd nog prangerender toen Nederland in 2025 van plek 28 naar plek 43 kelderde op de Global Gender Gap Index, een van de belangrijkste internationale ranglijsten die gendergelijkheid meten.¹⁹ Een daling van 15 plaatsen in één jaar tijd. We staan nu zelfs een plek lager dan Trumps Amerika, waar vrouwenrechten actief worden afgebroken.

En wat gebeurde er toen dit nieuws naar buiten kwam? Helemaal niets.

Geen voorpagina's in de grote kranten, geen talkshowtafels waaraan deze val besproken werd, laat staan een spoeddebat om een noodwet gendergelijkheid op te stellen.

Stel je even voor dat Nederland 15 plekken was gezakt op het gebied van economische concurrentiekracht, innovatie of het vestigingsklimaat. Laat staan op de ranking van de FIFA! Dan was de Tweede Kamer in rep en roer geweest, had iedere opiniemaker er een column aan gewijd en waren er meerdere meerjarenplannen opgesteld om weer terug op niveau te komen. Maar dit ging over vrouwen. De uitzonderingen. De tweede sekse. De enige minderheid die in de meerderheid is in dit land. En dus bleef het stil.